

JAARBOEK

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt”

TE

AMSTERDAM

Commissie van Redactie:

Mr. J. VAN KUYK ('s-Gravenhage),

Dr. W. F. BAX (Amsterdam),

Dr. J. W. A. VAN HENGEL (Utrecht),

Dr. J. H. JONGKEES (Bussum).

XXXIII-XXXIV 1946-1947,

EERSTE GEDEELTE.

AMSTERDAM

UITGAVE VAN HET GENOOTSCHAP

1947

KORTE MEDEDEELINGEN EN BERICHTEN

Twee hybride Romeinsche munten — De volgende sestertius die in het Kon. Penningkabinet berust, is een van de vrij zeldzame Romeinsche stukken die bij vergissing geslagen zijn met twee voorzijde-stempels :

Kop van Antoninus Pius met lauwerkrans r.: ANTONINVS
AVG - PIVS PP TR P COS III ;

Kz.: Bekleede buste van Faustina Minor (dochter van
Antonius Pius) r.: FAVSTINA - AVG PII AVG FIL¹⁾.

Het belangrijke van dergelijke hybride munten is, dat zij een nog ongedateerde reeks kunnen dateeren. Zoo is hier de voorzijde gedateerd in het derde consulaat van den keizer, dat van 1 Januari 140 tot 31 December 144 duurde. Aangezien buiten gebruik gestelde stempels naar alle waarschijnlijkheid onmiddellijk werden vernietigd, moet ook de stempel van Faustina uit dezen tijd dateeren.

De munten van Faustina Minor zijn overigens zeer slecht te dateeren; men heeft vermoed, dat stukken met haar beeltenis werden geslagen ter gelegenheid van haar huwelijk met Marcus Aurelius (voorjaar 145) en later bij de geboorte van kinderen uit dit huwelijk²⁾. Op grond van onze munt mag men, echter als zeker aannemen, dat er reeds eerder werden geslagen, vermoedelijk ter gelegenheid van de verloving van Faustina en M. Aurelius³⁾.

¹⁾ Er zijn wel munten bekend, geslagen met voorzijde-stempels van Faustina Maior en van Faustina Minor: Cchen, 2e ed., III, blz. 442. 1 (sestertius); Mattingly-Sydenham, III, blz. 76. 407 a, en Cat. Naville, X, 1758 (denarius).

²⁾ Mattingly-Sydenham, III, blz. 19.

³⁾ Vroeger werd deze verloving in 138 gesteld (Pauly-Wissowa, *Real-Encyclopaedie*, I, col. 2313). Een bij deze gelegenheid geslagen sestertius van Antoninus Pius (Mattingly-Sydenham, III, blz. 108, 601) bewijst echter, dat de verloving in de jaren 140 tot 144 valt, niet onwaarschijnlijk in 144 (vgl. Mattingly-Sydenham, III, blz. 17).

Opgemerkt moge nog worden, dat Faustina reeds in dezen tijd den titel *Augusta* voert, die volgens sommigen pas bij haar huwelijk werd verleend.

Een tweede, hieronder beschreven, munt, eveneens in het Kon. Penningkabinet, is een hybride denarius, onder M. Aurelius geslagen :

Kop van Antoninus Pius r.: DIVVS ANTONINVS ;

Kz.: Concordia I, zittend : CONCORD AVG TR P XV, onder :
COS III.

De voorzijde is die van een denarius, geslagen ter nagedachtenis van 's keizers adoptief-vader, Antoninus Pius ; de bijbehorende keerzijde laat een arend, brandstapel, altaar of dergelijk muntbeeld zien met het omschrift : CONSECRATIO, of DIVO PIO⁴⁾). In dit geval is de keerzijde een uit de gewone series van M. Aurelius⁵⁾); zij geeft de dateering 161, want M. Aurelius bekleedde van 10 December 160 tot 9 December 161 voor de vijftiende maal het volks-tribunaat. Hieruit blijkt, dat ook de reeks consecratie-munten van Antoninus Pius in dit jaar te dateeren is. Verwonderlijk is dit overigens niet, want in het genoemde jaar (op 7 Maart) stierf Antoninus Pius en werd hij door zijn adoptief-zoon opgevolgd.

J. H. J.

Gedenkpenningen van het huwelijk van Prins Willem V en Wilhelmina van Pruisen — Het in het najaar van 1767 te Berlijn voltrokken huwelijk heeft aanleiding gegeven tot een aantal gedenkpenningen¹⁾). Van Berckel, J. G. Holtzhey en andere medailleurs waren werkzaam ; hieronder ook Geurt van Moelingen, die in den loop der jaren — vanaf de geboorte van den Prins in 1748 — alle belangrijke familiegebeurtenissen van het prinselijk Huis in metaal vereeuwigde. — Over zijn medaille vinden wij in

⁴⁾ Vgl. Mattingly-Sydenham, III, blz. 247.

⁵⁾ Vgl. Mattingly-Sydenham, III, blz. 214, 1 vlg.

¹⁾ *Catalogus Gedenkpenningen*, nos. 3162—3174.

de rekeningen van de reis naar Berlijn ²⁾ de volgende gegevens :

Van den penning — bestemd voor den Haag — zijn op last van den Prins gemaakt :

20 stuks groote gouden voor de leden van den Magistraat, voor	f 1350.—.—
20 stuks kleine gouden voor de leden van de Vroedschap, voor	905.12.8
72 stuks groote zilveren voor de officieren der Schutterij, voor	359. 3.—
1600 stuks kleine zilveren voor de Schutterij, voor	3838. 9.—

De medailleur ontving voor het maken f 1790.—.—.

De levering heeft lang op zich laten wachten en eerst op 30 Januari 1768 kon de hertog van Brunswijk in een Nota ³⁾ den Prins mededeelen dat „les Médailles que le Prince a donné à la Bourgeoisie après son mariage, étoient à la fin achevées”. Hierna had op 1 Februari de betaling plaats en ten slotte geschiedde de uitreiking, met plechtigheid en feestvertoon ⁴⁾, in Maart 1768.

In het Koninklijk Kabinet bevinden zich — als reeds oud bezit — een exemplaar van den grooten en van den kleinen gouden penning.

De reis-rekening ⁵⁾ brengt ons verder een gegeven, dat nog niet tot werkelijke klaarheid is te brengen.

Op 6 October 1767 wordt „aan den Muntmeester Runge, wegens eenige ter occasie van dit Huwelijk geslaegene en aan Syne Hoogheid geleverde Goude en Silvere Medailles” betaald een som van 100 ducaten, makende f 525.—.—. Uit de kwitantie blijkt dat bedoeld is de muntmeester A. F. Runge van de Koninklijke Munt te Berlijn en dat geleverd zijn 2 gouden en 12 zilveren medailles. — Zijn gedurende het korte verblijf van den Prins te Berlijn

²⁾ Kon. Huisarchief: Inventaris 29 Administratieve Archieven. no. 74, blz. 27 en bijlage 12 (kwitantie van Van Moelingen van 1 Febr. 1768).

³⁾ Kon. Huisarchief: zelfde Inventaris, no. 25 (1a).

⁴⁾ *Vervolg* van Loon, no. 403.

⁵⁾ Kon. Huisarchief: zelfde Inventaris, no. 74, blz. 14 (met bijbehorende kwitantie).

aldaar medailles geslagen en dit tot een dergelijk klein aantal? En waar zijn deze — ons onbekende — stukken? Wellicht kan dit kleine raadsel door een lezer worden opgelost.

J. v. K.

Muntvondst in het land Altena — In het land van Altena werden in 1946 bij graafwerk 71 schellingen opgegraven, waarvan de meeste zeer gesleten waren, enkele zoo erg, dat van den beeldenaar vrijwel niets meer te zien was.

De jongste munt was van 1724, maar aangezien ook deze reeds lang in omloop moet zijn geweest, voordat zij in den grond geraakte, zal dit tijdstip wel in het midden der 18e eeuw vallen, misschien tijdens den Oostenrijkschen successie-oorlog.

De goed en vrij goed bewaarde stukken kwamen in mijn bezit, de overige verdwenen in den smeltkroes. Het merkwaardige van deze muntvondst was, dat de gereduceerde schellingen hierin geheel ontbraken, hoewel de jongste munt, een scheepjes-schelling van Holland van 1724, meer dan vijf en dertig jaar na het begin van den grooten stortvloed van slechte schellingen geslagen is. Van de volgende munten waren jaartal en omschriften goed leesbaar :

1. *Holland*. Roos-schelling 1601, Verkade 55-1.
2. *Holland*. Scheepjes-schelling 1724, als Verkade 55-6.
3. *West-Friesland*. Roos-schelling 1629, als Verkade 71-4, maar met ET·SPES — NOST — en 1629.
4. *Zeeland*. Hoedjes-schelling 1681, als Verkade 93-1, maar 1681 en geklopt met den pijlenbundel. Deze schelling komt slechts zelden voor.
5. *Utrecht*. Roos-schelling 1629, als Verkade 112-4, maar TRAIECTEN en —RESCVN.
6. *Friesland*. Snaphaan-schelling 1622, als Verkade 128-2, maar 1622, leeuwte niet in schild, en FRIS.
7. *Kampen*. Arends-schelling Rudolf II z. j., Verkade 165-2, maar op de Vz. kruisjes tusschen de woorden.
8. Als 7, maar op de Kz.: MO·ARG — IMPERI — CIVITA — CAMPEN (de N in spiegelbeeld).

9. *Kampen*. Arends-schelling Matthias z.j.
Vz. MATHI·I·D·G·ELEC·RO·IMP·SEM·AVGVS.
Kz. MO·ARG – IMPERI – CIVITA – CAMPEN.
10. Als 9, maar AVGV en de N van CAMPEN in spiegelbeeld.
11. Als 10. maar AVG.
12. *Kampen*. Arends-schelling Ferdinand III z.j.
FERD·III·D·G·ELEC·RO·IMP·SEM·AVG.
MO·ARG – IMPER – I·CIVITA – CAMPE (?).
13. *Zwolle*. Arends-schelling Rudolf II z.j. als Verkade 176-3,
maar IMP·SEM·AVG· en CIVITA.
14. *Zwolle*. Arends-schelling Matthias z.j. als Verkade 176-4,
maar MATTH·I·D·G·RO·IMP·SEM·AVGVS.
MONE·ARG·IMPERIA·CIVIT·ZWLL (zonder O!).
15. Als 14, maar het wapen van onderen rond en boven de kroon
een klein wapen van Zwolle, op de Kz. het omschrift MONETA·
ARGENT·CIVIT·ZWO – L.
16. *Zwolle*. Arends-schelling 1679, behoudens het jaartal als
Verkade 177-1. Een der zeldzaamste schellingen.
17. *Zwolle*. Staten-schelling 1680, als Verkade 177-2, maar
geklopt met den pijlenbundel.

Verder bevonden zich in deze muntvondst nog enkele minder goed bewaarde exemplaren van geklopte Staten-schellingen van de voormalige rijkssteden.

Deze vondst vormt een tegenhangster van die, door H. Enno van Gelder beschreven in *Jaarboek* 1943—5, blz. 89.

A. VAN DER WIEL.

Muntvondst te Zevenbergen — Bij het slopen van door de oorlogshandelingen vernielde gebouwen te Zevenbergen werden in het perceel Molenstraat 8 op 23 December 1945 een aantal oude munten aangetroffen. Volgens een mededeeling van den gemeente-architect, die toezicht hield op de werkzaamheden, waren de munten ingemetseld boven de bogen van het keldergewelf; van verpakking werd geen spoor bemerkt.

De vondst bestond geheel uit schellingen in de Nederlanden, voor het meerendeel in de 17e eeuw, geslagen. Alle 244 stuks waren door het gebruik sterk afgesleten. De schat kan op zijn vroegst in de laatste jaren van de 17e eeuw verborgen zijn. Aangezien de Statenschellingen, die alle voorzien waren van de in 1694 aangebrachte klop der Generaliteit, ook na de stempeling nog belangrijk afgesleten waren, is het waarschijnlijk, dat de datum van verberging aanmerkelijk later geplaatst moet worden.

Roosschellingen	Friesland 1582	Verkade 128,2	9
Arendschellingen	Holland	Verkade 55,1	7
	West-Friesland	Verkade 71,4 of 5	4
	Zeeland	Verkade 92,4	6
	Utrecht	Verkade 112,4	1
Hoedjesschelling	Kampen	Verkade 165,2	32
	Zwolle	Verkade 176,3	15
	onleesbaar		3
Scheepjesschelling	Zeeland	Verkade 93,1	1
Statenschellingen	Holland 167.	Verkade 55,5	1
Snaphaanschellingen	Utrecht 1675-1681	Verkade 113,6	43
	Gelderland 1681	Verkade 16,1	18
	Overijssel 1679-1686	Verkade 142,4 en 5	39
	Kampen 1681-1691	Verkade 166,1	14
	Zwolle 1680-1686	Verkade 177,2 en 3	39
	Stad en Lande 168.	Verkade 182,2	5
	onleesbaar		7

Op te merken is, dat de Statenschellingen alle met de pijlenbundel waren gestempeld, ook de enkele van de latere, op 5½ stuiver gereduceerde, jaren, die eigenlijk niet hadden mogen worden gestempeld en daarmee voor 6 stuiver gangbaar verklaard. Bovendien was een der West-Friesche roosschellingen geklopt, een vergissing, die meer voorkomt,

H. E. v. G.

Muntvondst te Roermond — Omstreeks 1 November 1946 kwam te Roermond een klein aantal 14e eeuwse munten aan den dag, voor zoover kon worden nagegaan vermoedelijk een bijeenhoorende vondst. Het waren 2 gouden en 11 zilveren munten, die in het bezit van den munthandel kwamen, waardoor

het Koninklijk Penningkabinet in de gelegenheid was de geheele vondst te bezichtigen en de voor de verzameling belangrijke stukken te koopen.

Gouden schild van Philips VI van Frankrijk (emissie van 1337), Hoffman pl. XVI 3.

Dubbel gouden lam van Eduard van Gelre (1361—1371), van der Chijs pl. V 1.

6 botdragers van Eduard van Gelre (verschillende stempels), van der Chijs pl. V 2.

Leeuwengroot van Willem V van Holland (1349—1389), van der Chijs pl. VI 18.

2 botdragers van Willem V van Holland, van der Chijs pl. V 10—11.

Botdrager van Willem II van Gulik (1361—1393), geslagen te Dülken, Noss, Jülich, no. 64.

Botdrager van Adolf III van Kleef (1368—1394), geslagen te Kleef. *Revue Belge* 1891, blz. 230 II.

Het Penningkabinet werd, behalve met eenige varianten van Geldersche en Hollandsche zilverstukken, verrijkt met dezen, bijzonder fraaien en gaven, dubbelen mottoen van Eduard van Gelre, van welke muntsoort tot nu toe slechts één exemplaar, in België, bekend was. Numismatisch is van belang, dat het voorkomen van dit stuk tusschen voornamelijk Geldersche munten de toeschrijving aan Gelre boven allen twijfel verheft (het stuk heeft als opschrift *EDU DUX* zonder vermelding van het land)¹⁾.

De vondst kan, ondanks den geringen omvang, waarschijnlijk als kenmerkend beschouwd worden voor den geldomloop in de Geldersche landen omstreeks 1370. Dit volgt uit een vergelijking met de geldsoorten genoemd in het Betalingsordonnantieboek van Hertog Eduard van 1370/1²⁾. De meeste betalingen geschieden in mottoenen gerekend voor 13 plakken, een enkele maal voor 14 plakken, en in Brusselsche schilden, gerekend voor 12 plakken.

¹⁾ Over de verschillende mottoenen: *Gazette numismatique française*, IV (1900), blz. 35—72.

²⁾ Uitgegeven: *Bijdragen Gelre*, XXX, blz. 197—218.

Hiermee worden bedoeld de gouden lammen of mottoenen van Jan II van Frankrijk en de navolgingen van deze muntsoort van Vlaanderen, Brabant, Holland en andere gewesten, in de vondst niet vertegenwoordigd, en de schilden van Philips VI met hun Brabantsche, Vlaamsche en andere navolgingen. Minder vaak worden genoemd de dubbele mottoenen van 32 plakken, voornamelijk geslagen in Brabant, hier vertegenwoordigd door een Geldersch exemplaar. Als waarde-eenheid treden de tegenwoordig botdragers genoemde stukken op, in den tekst plakken of plakke-meeuwen genaamd; deze aanvankelijk in Vlaanderen ter waarde van 2 Vlaamsche grooten geslagen stukken vonden juist tegen 1370 in haast alle Nederlandsche gewesten ingang; eenmaal wordt de waarde van den plak opgegeven als 28 kleine penningen, in overeenstemming met het charter van 3 Februari 1371, waar de plak gelijk gesteld wordt aan 7 brabantschen, dus 28 deniers³⁾. Tenslotte worden nog genoemd de Vlaamschen, d.w.z. de leeuwen-grooten van Vlaanderen en hun navolgingen uit Brabant, Holland, Gelre en elders, hier vertegenwoordigd door een Hollandsch exemplaar; deze stukken, later bekend als oude Vlaamschen, bleven nog lang naast de nieuwe, grootere zilverstukken in omloop.

H. E. v. G.

Aanwinsten van het Koninklijk Penningkabinet

I. Penningen.

1. Kleine zilveren penning, geslagen „Ter Gedagtenisse van den Heere Mr. Gerard Hinlôpen, ongetrouwt overleede in Hooren, 26 April 1743, out omtr. 26 jaaren”, aan voorzijde een symbolische voorstelling met doodskop. De overledene, geboren 18 Mei 1717, gepromoveerd te Leiden in 1742, was de eenige zoon van Mr. Reynier Hinlôpen, schepen en raad van Hoorn, en de laatste van den ouderen tak der familie. — Een kenmerkende nabootsing van dezen penning is de overlijdenspenning

³⁾ Zie: van der Chijs, *Gelderland*, blz. 269—271.

van een neef, Mr. Reinier Opperdoes, overleden te Hoorn 14 November 1767 (*Vervolg van Loon* 415).

Zie: *Catalogus Verz. Zwierzina* no. 396.

2. Kleine zilveren penning (waarschijnlijk omstreeks 1747), met borstbeelden van Willem hertog van Cumberland (gesig-neerd: T. Pingo) en Prins Willem IV. — Het portret van den hertog komt voor op een penning ter herinnering aan diens overwinning in Schotland (1745), en dat van den prins op een penning geslagen na diens verheffing in 1747 (*Vervolg van Loon* 228). Deze vereeniging kan kort daarna vervaardigd zijn toen Engeland en ons land een voortzetting van den oorlog tegen Frankrijk wenschten met de beide hier afgebeelden als legerbevelhebbers. De verklaringen meestal gegeven, ook in de hieronder vermelde literatuur, zijn historisch onjuist, immers — zooals de jaartallen aantoonen — niet mogelijk.

Zie: *Catalogus Verz. Zwierzina* no. 401; *Vervolg van Loon* 214; *Medallic Illustrations*, pl. CLXXI, no. 8.

3. Koperen penningplaat met borstbeeld van Prins Willem V naar rechts, en omschrift: W:D:V:P:V:O.: ongedateerd, doch uit 1787 of dien tijd. — Het stuk komt meestal voor in lood.
Zie: *Catologus Verz. Zwierzina* no. 493 (ten onrechte het stuk stellend op het jaar 1766); Jhr. C. H. C. A. van Sypenstein, *De Prinsen van Oranje-Nassau in 's-Gravenhage*, pl. III no. 491.

4. Groote tinnen penning op het Congres te Weenen (1814) met op voorzijde 14 koppen, zijnde de voornaamste deelnemers, en de namen en data van de gevechten in den laatsten veldtocht; op keerzijde een triomfboog met verdere plaatsaanduidingen.

Zie: *Catalogus Verz. Zwierzina* no. 611; *Tijdschrift*, XI (1903), blz. 242-3; Bramsen, *Médaillier Napoléon le Grand* no. 1528.

5. Groote verguld zilveren penning (1539) met voorstellingen uit de Openbaring van Johannes, hoofdstuk I: 12 vlg.; hoofd-

stuk IV : 2 vlg. ; door Hans Reinhart (Gesigneerd FR. en gedateerd).

Zie : *Catalogus* veiling J. Schulman, Amsterdam, 4 Juni 1946. no. 200 ; G. Habich, *Die deutschen Schaumünzen des XVI Jh.*, no. 1973.

6. Houten portret-medaillon van onbekenden man (eerste helft der zestiende eeuw). — Het portret munt uit door zeer bijzondere fijnheid ; het heeft den stijl van Friedrich Hagenauer en diens school.

Zie : *Catalogus* derzelfde veiling, no. 378.

7. Groote, in brons gegoten, penning ter herdenking van de leden der Koninklijke Nederlandsche Marine die op 15 Juli 1940 in krijgsgevangenschap verkozen te gaan in plaats de loyaliteitsverklaring van den Duitschen overweldiger te teekenen. — Op de voorzijde een hand met twee vingers omhoog tegen de Nederlandsche vlag, met randschrift : Ik zweer trouw aan de Koningin. Op de keerzijde het gekroonde marine-anker omgeven door verbroken prikkeldraad ; in het veld aanduiding van de gevangenkampen.

In zeer beperkt aantal gemaakt (1946).

II. Munten.

8. Stuiver van Friesland, begin der zestiende eeuw, onbeschreven doch in type gelijkend op van der Chijs VII, 6.

Vz.: wapen met omschrift : (kruis) GEOR...ENRI DVC...AXO ...SIE.

Kz.: kruis, in hart adelaar, kroontjes tusschen de armen ; omschrift : MO NO - DVCV S - ...ON -PSIEN.

Zie : *Catalogus* derzelfde veiling, no. 139.

9. Dubbele stuiver van Friesland, 1515, type van der Chijs, VII, 3.

Vz.: wapen met omschrift : (kruis) GEORGIVS * DVX * SAXONIE * GVB * FRI...E.

Kz.: kruis, in het hart adelaar ; omschrift : (kruis) DEI * GRACIA * REGES * REGNATOR * 1515.

10. Groot van bisschop David van Bourgondië, onbeschreven doch te vergelijken met type van der Chijs XIX, 44.

Vz.: (kruis) DAV...DE *...RGONDIA EPS † TRA.

Kz.: SIT *N - OME... - DNIB - ENED.

11. Ducaat van Genua, laatste helft der vijftiende eeuw, van Galeazzo Maria Sforza, hertog van Milaan, als heer van Genua.

Vz.: G : S : DVX : MEDIOLANI : D : IAN_o.

Kz.: (kruis) CONRADVX : REX : ROMANO A.

Zie: *Corpus Nummorum Italicorum*, III, blz. 149 v.

J. v. K.

Nieuwe uitgaven

Herbert E. Ives, *Foreign imitations of the English Nobel* (*Numismatic Notes and Monographs* no. 93) — The American Numismatic Society, New York 1941; 37 blz., V pl.

De Engelsche nobel — met den Koning in een schip op de voorzijde — uit het midden der veertiende eeuw, gewild om het goed gehalte, vond in Europa op groote schaal navolging, vooral in de Nederlanden. Het gaat van nauwelijks te onderscheiden nabootsing door kleine — tot bloote navolging door groote muntheeren (met volledige vermelding van eigen naam). De belangrijkste voorbeelden zijn de nobels van de landsheeren uit het Bourgondische en het Oostenrijksche huis, daarna die uit den eersten tijd onzer Republiek.

Jocelyn M. C. Toynbee, *Roman Medallions* (*Numismatic Studies* no. 5) — The American Numismatic Society, New York 1944; 268 blz., XLIX pl.

Het boek sluit zich aan bij Gneecchi, *I Medaglioni Romani*, is een groote verzameling gegevens waaruit een geschiedenis zal kunnen groeien. — Een volkomen vaste omschrijving van het „medaillon” is moeilijk te geven: alle stukken uit den Romeinschen Keizerstijd hebben het karakter van gedenk- of sierstuk dat onze medaile heeft en óók de Romeinsche munt

gehad heeft. Het belangrijkste van het ons gebodene is de bespreking van de historische ontwikkeling en de beschrijving van het verband met godsdienst en kunst.

Victor Tourneur, *Initiation à la numismatique (Collection Lebègne)* — Bruxelles 1945; 106 blz., II pl.

Een zeer summier overzicht waarin — na een korte inleiding — de munten en de penningen behandeld zijn.

Jacques Schulman, *Handboek van de Nederlandsche munten van 1795—1945* — Eigen uitgave, 1946; 158 blz.

Na een algemeene inleiding (tot blz. 36) volgt een beschrijving en afbeelding van alle stukken sedert 1795 geslagen. Het boek zou o.i. beter geweest zijn indien de schrijver die inleiding had weggelaten en zich onthouden had van allerlei uitweidingen en beschouwingen welke met de numismatiek niet te maken hebben. Zonder bezwaar ware het in omvang tot de helft te beperken geweest, hetgeen op den prijs een gunstigen invloed had kunnen hebben.

Mr. J. van Kuyk, *Geschiedenis van het Koninklijk Kabinet van Munten, Penningen en Gesneden Steenen te 's-Gravenhage* — 's-Gravenhage, Algemeene Landsdrukkerij 1946; 96 blz., 5 afb.

J. v. K.

GENOOTSCHAP

Numismatische Tentoonstelling ter herdenking van het 50-jarig bestaan van het Genootschap — In 1942 had de herdenking plaats en viel het besluit een tentoonstelling te houden. Door den oorlog was het aanvankelijk onmogelijk dit plan uit te voeren; het kon echter — na de bevrijding van ons land — in 1946 geschieden. De tentoonstelling is gehouden in het Rijksmuseum te Amsterdam van 13 Juli tot 1 September 1946.

Geopend, na een rede van den Voorzitter van het Genootschap, door den Secretaris-Generaal van het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, in tegenwoordigheid van vele belangstellenden, werd deze tentoonstelling een — wij mogen zeggen — groot succes. Zij ontving 12.051 (betalende) bezoekers en onderzocht een belangstelling, welke de zorgen van de door den Voorzitter van het Genootschap geleide Tentoonstellings-commissie ruimschoots beloonde.

Een wetenschappelijk-bewerkte Catalogus, van blijvende waarde, zal een herinnering vormen. Hiervan werden 340 exemplaren verkocht.

De hoofd-groepen van het tentoongestelde waren: antieke en vroeg-middeleeuwsche munten; Europeesch goudgeld; Nederlandsche munten; penningen en plaquettes. Vooral deze laatste, zeer rijke afdeeling verdiende de bijzondere aandacht. — Alles bijeengebracht uit de verzamelingen van de leden van het Genootschap en een aantal Nederlandsche openbare collecties, speciaal die van het Koninklijk Penningkabinet.

Men vindt waardeerende artikelen over de tentoonstelling in het Weekblad voor Gymnasiaal en Middelbaar Onderwijs van 31 Juli 1946 en in het Jaarverslag 1945 van de Vereeniging voor Penningkunst te Amsterdam.

J. v. K.